

Розділ 1

Робінзон Крузо

Батько мій був із Бремена. Здобувши торгівлею добрі статки, він переїхав до Англії, де й одружився з моєю матір'ю, яка походила з шанованої родини Робінзонів. Я народився 1632 року в місті Йорк; мені дали ім'я Робінзон, прізвище ж батька — Крейцнер, але, за звичаєм англійців спрощувати іноземне звучання, переробили в Крузо. У мене вже були сестри і два старші брати, життя яких склалося сумно, хоча наш дім вважали одним із найщасливіших. Старший брат дослужився до підполковника в Англійському піхотному полку і загинув біля Дюнкірхена в битві проти іспанців. Що сталося з другим, мені мало відомо — я запам'ятав лише його невиразний образ, що промайнув і зник у моєму дитинстві.

Я був пізньою дитиною моїх добрих батьків, і батько, який уже старів, намагався дати мені освіту, яку можна було здобути вдома або у звичайній школі. Пригнічений вибором військової професії старшого сина і неспокійним характером середнього, він дуже хотів, щоб я став адвокатом, проте мені не подобалося нічого, окрім морських подорожей. Надто рано я почав мріяти про далекі мандри, і ця пристрасть, незважаючи на прохання моєї матері схаменутись і всупе-

реч бажанню мого батька, з віком тільки посилилася. Я тоді й не здогадувався, до чого вона призведе.

Батько, людина розважлива, сподіваючись вплинути на мій вибір, якось уранці запросив мене до себе в кімнату і несподівано палко заговорив зі мною. Яка причина, крім згубної схильності до подорожей, змушує мене залишити батьківщину й батьківський дім?

— Тільки шукачі пригод, люди, які прагнуть легкої наживи, — вів він далі, — люди, не здатні до щоденної праці, або честолюбці вдаються до авантур і шукають сумнівної слави. Безрозсудність не прикрашає людину, вона суперечить нормі. Досвід мого життя показав, що краще становище в суспільстві пов'язане з добробутом людини. У ньому рідше трапляються хвороби, тілесні й душевні муки, воно позбавлене розкоші й пороків; спокій і скромні статки — ось вірні супутники щасливої середини...

Я мовчки його слухав.

— Припини нарешті блазнитися, — казав батько. — Споважній. Ти не потребуєш кусня хліба, оточений повагою та любов'ю, ми всі хочемо для тебе тільки добра. Проте якщо ти все ж таки вчиниш по-своєму і не будеш щасливий, нарікай на себе, на свої помилки — ось моє попередження. Якщо ти вирішиш залишитися з нами і дослухаєшся до моїх порад, я готовий багато зробити для тебе. Адже мені весь час болить серце від думки про твою загибель, брати участь у якій я не маю наміру...

Мені стало щиро шкода батька; я був уже готовий відмовитися від своєї мрії та залишитися в батьківському домі, але невдовзі добрі наміри випарувалися, мов роса на сонці, і кілька тижнів по тому я вирішив потайки втекти!

Проте сумніви не полишали мене, і якось, помітивши, що мати в доброму гуморі, я, усамітнівшись із нею, прошепотів:

— Матусю, прагнення подорожей у мені настільки сильне, що я ні на чому іншому не можу зосередитися. Для батька було б набагато краще, якби він погодився на здійснення моїх планів. Він не ставив би мене у становище невдячного сина. Мені вісімнадцять років, і пізно вже йти учнем до купця або писарчуком до стряпчого; я певен: навіть учинивши так, неодмінно порушу умову, залишу хазяїна і сяду на перший-ліпший корабель. Якщо ви забажаєте закинути слівце перед батьком, щоб він сам відпустив мене в далеку подорож, то я незабаром повернуся додому і більше не зрушу з місця. Обіцяю заслужити ваше прощення подвійним старанням за весь згаяний час.

Мати мала вигляд розгублений та занепокоєний.

— Це неможливо, — вигукнула вона, — твій батько ніколи не піде тобі назустріч! Не прохай, я нізащо не говоритиму з ним. І не тільки тому, що ти впираєшся навіть після вашої бесіди, а й ще тому, що я цілком згодна з його поглядом на твоє життя. Я тебе не підтримую і не хочу, щоб про мене казали, що я поблагословила згубне починання, яке не до душі моєму чоловікові.

Згодом я дізнався, що вона все до слова переказала батькові.

— Наш син, — гірко зітхнув він у відповідь, — міг бути щасливим, залишившись із нами. Якщо хлопець блукатиме світом, то не тільки втратить тепло рідного гнізда, а й до того ж зазнає безліч лих і прикроців. Я ніколи із цим не змирюся!

І все-таки я не втрачав надії та постійно відмовлявся від пропозицій зайнятися чимось істотнішим за безплідні фантазії. Я намагався довести своїм батькам неможливість будь-яких змін у собі. Та минув іще рік, перш аніж мені вдалося вирватися з домівки...

Якось один мій давній приятель, який плыв до Лондона з Гулля на кораблі свого батька, умовив мене вирушити з ним. Мене спокусили поширеною заманкою

всіх моряків: він запропонував доправити мене до столиці задарма. Я відразу ж погодився і, не питаючи дозволу батьків, не сповістивши їх навіть натяком, першого вересня 1651 року зійшов на борт свого першого в житті корабля. Тепер мені здається, що це був поганій вчинок: я, мов волоцюга, покинув старого батька і добру матір та зламав обов'язок сина. І дуже швидко мені довелося в цьому гірко каятися!

Щойно корабель вийшов у відкрите море, здійнявся ураганний вітер і почалася надзвичайно сильна хита-виця. Це приголомшило такого новачка в морській справі, яким був тоді я, — мені паморочилося в голові, палуба йшла з-під ніг, до горла підступала нудота. Мені здавалося, що ми от-от потонемо. Я ледве не зомлівав і так занепав духом, що готовий уже був визнати, що мене вразила кара небесна. У міру того як хвилювання на морі посилювалося, у мені зріло паничне рішення: щойно нога моя ступить на тверду землю, відразу повернуся до рідного дому і ніколи більше не зійду на корабель.

Розділ 2

Буря

Проте надвечір море вгамувалося, вітер зовсім ущух і мені стало набагато краще. З наближенням ночі погода прояснилася; злегка похитуючись, я вийшов на палубу поглянути на захід сонця: на синьому плесі моря де-не-де вже миготіли зірки, хоча чисте небо ще не потемніло. Мої добрі наміри були відразу ж забуті — я повернувся до каюти і блаженно проспав усю ніч міцним сном.

Як швидко звикаєш до моря! Наступного ранку я здивовано милувався смарагдовою водною гладінню, яка нещодавно здавалася мені зловісною. Від моєї

*Мене потроху опановував страх:
полонених щохвилини могли вбити матроси.*

Моїм головним радником стала добра вдова, якій я безмежно довіряв.